

משה חיים פלח

בביאור שם "נפילה" ליבום

אולם חלוק ביסודו דין ירושה, דאינו מחמת סיבה חיובית, אלא יסוד דין ירושה הוא, דכיון דהמוריש ש"החזיק" עד עתה בנכסים, חדל להחזיק בהם, הרי הם כציכול "נופלים" מאליהם לזא אחריו העומד במקומו [דוגמת אדם המחזיק חפץ זידו וכאשר חדל להחזיק בו הרי הוא נשמט ונופל מידו].^פ

והנה כמו כן יסוד דין יבום הוי כעין דין ירושה, דהיבום יורש את אישות אחיו

בהא דכ"ד נפילה ליבום מקריא "נפילה" נראה ביאור הדבר, דהנה כמו כן מלינו כ"ד דירושה נכסים מקריא נפילה, ונכסים המתקבלים בירושה מיקרי ד"נפלו בירושה", וביאור הדברים הוא, דבעלמא העצרת וילירת בעלות נעשית מדעת וזאופן של סיבה חיובית, וכגון מכירה ומתנה וכן זכיה מהפקר, דכולם איכא עשייה הגורמת להעצרת וילירת הבעלות.

^א **והנה** לקמן בריש פרק אלמנה לכהן גדול (סו ז) הביא איתתא דעיילה ליה לגברא אינעלא דמילתא בכתובתה שכיב שקלוב יתמי ופרסוב אמיתנא אמר רבא קנייה מיתנא, ויעוין בחי' הגרש"ש (ב"מ ס"ו כ"ו) דדקדק מלשון הגמ' "קנייה מיתנא" דהמת קונה ממש, והא דכתבו הראשונים דאין זכיה למת היינו דוקא בדבר דאין בו לורך למת, אך דבר דאית ביה לורך למת שייך ביה זכיה ממש, ובתשובת הרשב"א (ח"א ס"ו ע"ה) דן במי שאמר לחברו זכה במעות אלו לקנות מזכה על קבורת פלוני שמת וזכה הלא ואחר כך חזר בו המזכה ואומר שהמת לא זכה לפי שאינו בעולם והרי הוא כמזכה לחמור דלא קנה והלא עושה שהמת זוכה בכל מה שהוא לכבודו, ומסיק הרשב"א דזכה המת וכדמוכה ממתניתין דשקלים (פ"ב מ"ה) דמותר המת ליורשיו, אלמא דזוכה המת בממון ממש ומלי אף להורישו ליורשיו [ונת' עוד במקור"א].

ויעוין בחי' הגרש"ש (במכילתין ס"ו לו וב"מ ס"ו ע"ז) דכל דבר הנלמד למת אינו מורישו ליורשיו, וביאר בזה נמי הא דאיתא בפרק מי שמת (ב"ב קמ"ח) גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שיש לו בן או שהיתה אשתו מעוברת חייבין להחזיר החזירו הכל ואחר כך שמעו שמת בנו או שהפילה אשתו החזיק בשניה קנה ובראשונה לא קנה ואי סלקא דעתך עובר לא קני למה לכו אחזוקי בשניה הא אחזיקו לכו חדא זימנא אמר אביי ירושה בבאה מאליה שאני רבא אמר שאני התם דרפוי מרפיאן בידיהו מעיקרא, ומצואר דאף אי אין זכיה לעובר בירושה, מ"מ כשנולד הבן זוכה בנכסים, וביאר הגרש"ש דכיון דהמת לריך את הנכסים לענין להורישם ליורשיו, אכתי הוו שלו לענין פרע זה [וכע"ז] בריש פרק אלמנה לכהן גדול (סו ז) דלמ"ד עובר אינו יורש, אף דקודם שנולד הנכסים של שאר המשפחה, מ"מ משנולד זוכה בהם ויעו"ש בתוס' גבי פירות דקודם שנולד].

"קל וחומר צמותר לה נאסרה באסור לה לא כל שכן" ויעוין בתוס' (לקמן פד א ד"ה יש, פד ב ד"ה שייר) והאחרו' ביארו דל"ש כך קל וחומר אלא לענין סוטה ומחזיר גרושתו דיסודן פגם באישות, וכיון דהיבס כונס את אישות המת הרי כך אישות אסורה אף לו, משא"כ בשאר איסורין.

וכן לידדו האחרו' לבאר בזה הא דמת ראשון מייבס שני מת שני מייבס שלישי, ולכאורה קשה כיצד הותר איסור אשת אח דראשון לשלישי [וצפרט לר"ל (י ג) דלית ליה שליחותייהו, מיכו האחרו' לידדו דביבוס מודה ואכמ"ל] ויש מהאחרו' דביארו דכיון דהיבס כונס את אישות המת הרי הוא חוזר ומפילה ליבוס והאריכו בכ"ז.

אלא דצפשוטו מלכד אישות המת, אית ליה נמי אישות ידידה ביבמה [ועכ"פ צביאה מדעת, וצביאה גרועה למ"ד דלא קנה אלא לדברים האמורים צפרטה (ו א) יתכן דהגדר משום דצביה אינו אלא יורש את אישות אחיו, אך ל"ל אישות ידידה ביבמה, ויל"ד] ואכמ"ל.

ביבמה, ולהכי נפילה ליבוס נמי מקריא נפילה דומיא דירושה, וזהו יסוד דינא ד"יבוס צנחלה תלא רחמנא" (לקמן יז ג).

ובמו כן זהו יסוד דינא דיבס יורש את כל נכסי המת וכדתנן (מ א) הכונס את יבמתו זכה בנכסים של אחיו מ"ע יקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קס, והיינו דיסוד דין יבוס דהיבס יורשו וקס במקומו לכל מילי.

וכן הוכיחו מכ"ד דאישות היבס ביבמתו לא חשיבא אישות חדשה, ואינה אלא המשך אישות המת [ויש שביארו בזה הא דמבואר בגמ' (ג ג) דאי עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת היתה אחות אשה מתייבמת, וקשה להכך שיטות דליכא מלות יבוס בלא קנין הא לא תפסי קידושין צחי"כ, וגאמרו בזה כמה דרכים, ויש המצארים דכיון דאינו אלא כונס את אישות אחיו, וכלפי אחיו הא לא הויה ערוה ותפסי קידושין, ליכא בזה חסרון דלא תפסי קידושין בעריות, כיון דאינו אלא נכנס בקידושי אחיו].

וכן זהו יסוד דינא דאמרינן לקמן (יא ג) גבי מחזיר גרושתו וצוטה (ו א) גבי סוטה